

Posudek diplomové práce

Název práce: Chyby českých žáků v psaní v němčině

Autorka práce: Bc. Veronika Nováková

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Nečasová, Ph.D.

Oponentka: PaedDr. Dagmar Švermová

Akademický rok: 2019/2020

Diplomová práce autorky Bc. Veroniky Novákové se zabývá **problematikou chyb v písemném projevu** žáků s **cílem** chyby v různých etapách výuky a na různých úrovních osvojování jazyka od úrovně A1 do úrovně B1 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (dále jen SERR) **identifikovat** a blíže **popsat**. Analýzu chyb provádí autorka na třech výzkumných skupinách žáků gymnázia odpovídajících třem úrovním SERR ve snaze zjistit, zda se objevují na určité úrovni pouze jisté typy chyb, nebo zda existují chyby, které se vyskytují v písemném projevu žáků obecně. Na základě výsledků ověření a analýzy chyb navrhuje autorka vlastní, jednodušší **klasifikaci chyb**. Věnuje se rovněž úloze korektorů. I když jsou zpracována podrobná kritéria pro hodnocení písemného projevu, např. pro zkoušku Německý jazykový diplom, nebo pro hodnocení písemného projevu u společné části maturitní zkoušky zahrnující nejen jazykovou správnost, ale i styl, sdělnost obsahu, funkci a koherenci textu, jsou tato kritéria hodnocení velmi složitá a pro běžné využití v praxi škol neupotřebitelná.* Cíl, který si autorka předsevzala, tj. zjednodušit kritéria hodnocení písemného projevu tak, aby je bylo možné při hodnocení ve výuce běžně využít, je možné považovat za **přínosný**. Co se vlastního názvu diplomové práce týče, bylo by asi lépe pracovat v češtině s termínem „písemný projev“, neboť pod výrazem „psaní“ si je možné představit spíše techniku zvládnutí psaní a „převod“ zvukové stránky jazyka do grafické podoby (jinak tomu je ale např. ve spojení „kreativní psaní“).

Kapitola 1 **představuje** blíže **cíl** práce, její strukturu, hypotézy a způsoby ověření. V souvislosti s pojetím chyby je nutné poznamenat, že je třeba **rozlišovat** funkci a frekvenci **opravování chyb** v písemném a ústním projevu. V obou případech mohou chyby bránit v (správném) porozumění. Pokud jde o ústní projev, lze s tvrzením uvedeným na s. 9 souhlasit. Učitelem „...přehnaná oprava chyb...“ u ústního projevu brání plynulosti projevu a vede k psychickým zábránám žáků a jejich chuti zapojovat se do rozhovorů. Naopak ale je nutno odlišit chybovost v písemném projevu. Chyby by měly být důsledně opravovány, aby nedocházelo k jejich fixaci, zvláště pak, pokud je písemná činnost spojena s nácvikem a upevňováním jazykových jevů (viz více s. 30). Proto si cením přístupu autorky diplomové práce, že se právě fenoménu chyby v písemném projevu žáků bude podrobně věnovat.

Autorka se v kapitole 2 zabývá **rolí psaní** ve vyučování němčiny jako cizího jazyka na pozadí metod, resp. koncepcí výuky, požadavky dle Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (dále jen RVP G); správně rozlišuje postavení této řečové dovednosti v různých etapách výuky: 1. a 2. cizí jazyk (nelze srovnávat postavení písemného projevu u výuky němčiny jako 1. cizího jazyka vyučovaným od 3. ročníku ZŠ, popř. i dříve *). Dále autorka uvádí **klasifikaci písemného projevu** podle Kasta, který rozlišuje psaní na volné, kreativní a komunikativní. Zde je třeba poznamenat, že se nejedná o realizaci „Schreibübungen“, tj. písemná cvičení, ale jde o písemný projev (s. 13). Pokud by šlo skutečně o písemná cvičení, lze uplatnit jinou klasifikaci (cvičení jazyková, předřečová a řečová- viz např. S. Jelínek). Obdobně pojímanou klasifikaci dle Kasta ostatně uvádí diplomantka dále na s. 14-19.

V kapitole 3 Bc. Nováková charakterizuje chybu v cizím jazyce, uvádí **definice** několika autorů, k definicím zaujímá stanovisko. I když jsou na tomto místě pojednány převážně chyby z oblasti lexiky, gramatiky, popř. ortografie, kde je možné se více opřít o slovníky a další příručky (uveden např. Duden), přesto nemusí být názory korektorů

jednoznačné. Ještě větší nejednoznačnost se projevuje v opravě stylistických, obsahových, koherenčních a frazeologických/idiomatických chyb, popř. pragmatických chyb, tj. chyb s použitím výraziva dané situaci nebo funkci písemného projevu nepřiměřeného a dalších, které jsou spojeny s opravou samostatných písemných slohových útvarů-esejů (tyto chyby nejsou v předložené diplomové práci předmětem výzkumu).

Dále autorka v subkapitole 3.5.1 se zabývá **interferenčními chybami**, tj. chybami, které vznikly transferem z mateřského jazyka do jazyka cílového (vnějazykový transfer), ale i přenosem v rámci cílového jazyka (vnitrojazykový transfer). Za logickou a přehlednou lze považovat klasifikaci podle Kleppina (viz tabulka s. 28) vztahující se k chybám lexikálním, gramatickým a ortografickým. Posouzení **závažnosti chyb** má vliv na hodnocení a to souvisí se zkušenostmi korektora. Většinou se jedná o učitele, ale u certifikovaných zkoušek fungují při opravách proškolení examinátoři (viz např. hodnocení maturitních esejů *). Problematice závažnosti jednotlivých chyb věnuje autorka prostor v subkapitole 3.10, kde jsou uvedena různá (nejednotná a vágní) hlediska posuzování, včetně kritérií SERR pro jednotlivé úrovně. Proto pro hodnocení samostatného písemného projevu autorka převzala kritéria Grotjahna a Kleppina (s. 37-38). V práci jsou rovněž uvedeny ukázky hodnocení písemného projevu v rámci certifikátů DaF (GI, ÖSD, TELC a další). Autorka okrajově zmiňuje rovněž způsoby **označování chyb** (dle Kleppina a Röslera).

Na základě prostudované literatury a závěrů z kapitol teoretické části přistoupila autorka ke zpracování **praktické části**. V kapitole 4 jsou představeny cíle ověřování, hypotézy, které by měly být ověřeny, popis průběhu ověřování a vzorek 75 respondentů, které diplomantka rozdělila na tři relativně homogenní skupiny nejen podle ročníku studia, ale i dle výkonu podle standardizovaných testů od úrovně A1-B1. Experiment byl realizován na Gymnáziu Amazon v Praze 1 a na Gymnáziu Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci. Úkoly pro ověřování převzala autorka ze standardizovaných úloh pro DaF. Při opravě vychází autorka z klasifikace Kleppina, ale upravuje/zužuje ji pro potřeby vlastního ověřování (s. 51-54).

V kapitole 5 jsou přehledně prezentovány **výsledky průzkumu** podle úrovní A1-B1 a **chyby analyzovány**. Následně autorka srovnává typy jednotlivých chyb a jejich počet na žáka ve všech sledovaných úrovních (viz tabulka s. 68). Výsledky ověřování ukazují, že na úrovni A1 žáci chybují, např. v ortografii, rodu podstatných jmen, slovosledu a použití chybného výrazu; na úrovni A2 ve slovosledu a rovněž i v rodu podstatných jmen a chyby významové; na úrovni B1 v časování sloves v min. čase, použití adekvátního výrazu, chybné předložky, skloňování příd. jmen v přívlastku. Autorka vyvozuje pro výuku určitá **opatření**, která by při jejich realizaci na školách, měla vést ke zlepšení situace (viz s. 72 a 73).

Závěrem: Diplomová práce autorky Bc. Veroniky Novákové je psána německy, obsahuje abstrakt a klíčová slova v němčině a angličtině a v němčině a češtině formulovaný závěr. Rozsah předložené práce je 82 stran včetně bibliografie.

Práce je logicky uspořádána, teoretická část je zpracována na základě dostatečně reprezentativního vzorku domácí i zahraniční literatury. Vzhledem k tématu práce by bylo možné doporučit k prostudování habilitační práci doc. Hany Andrášové, která se v ČR, kromě doc. Jany Ondrákové-Korčákové, této problematice věnovala. V praktické části je podrobně popsán průběh a výsledky ověřování. Kritéria, která autorka přizpůsobila předmětu a podmínkám ověřování, **lze využít** ve výuce při hodnocení písemných činností žáků. Diplomovou práci doporučuji k obhajobě s navrženým hodnocením **v ý b o r n ě**.

Otázka k obhajobě:

Jakou úlohu hrála ve výzkumu interference? Které z chyb byly zapříčiněny vnější, popř. vnitřní interferencí?

PaedDr. Dagmar Švermová

V Praze dne května 2020

* poznámky oponentky

